

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetés: Párny helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kliring 10,489 sz. — Helyközi telefont 15. sz.

Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ

BETEGH PÁL

LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szóig szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzetem 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyilt-tér sora 1 korona

Népgyűlés előtt.

(—gh) Székelyudvarhely város polgársága mához egy hétre nagy feladatra készül. Jelét kívánja adni annak a mély hazafias érzésnek, mely minden egyes polgártársunk szívét a mai siralmas, hazánk jövő fejlődését örökre aláadni készülő állapotban áthatja.

Történelmi idöket élünk. Arról van szó, hogy a magyar nemzet éljen-e, avagy az idegen érdekek szolgálatába szegődött, hatalomra vágyó, örökre a nyakunkon élösködni akaró munkapárti célcikat szolgáljuk?

Arról van szó kiváltképpen, hogy elvállaljuk-e a katonai javaslatokkal olyan horribilis terheket, a melyek agyon nyomnak?

Arról van szó, hogy türjük-e azt az áldatlan, sanyaru helyzetet, melybe a Bécsből kivezényelt kormány hatalmi erőszakkal belekényszeríti e haza minden egyes polgárát?

Felemelték a só, dohány és szesz árát. Megdrágították a szegény nép, a kereset nélkül tengödő iparos, kereskedő, földmives és tisztviselő s ezek családjainak legszükségesebb, nélkülözhetlen élelmi cikkeiket.

Mindig többet és nagyobbat követelnek tőlünk. Mindig csak követelnek, de megélhetésünk könnyítésére, magunk és családunknak becsületes, megfeszített erőnkötől felhető munkával való föntartásáért sem nyerünk segédkezet. Elöljáróink nagyrésze nem vezérünk, nem minket támogatni kész barátunk, hanem hatalmi gögtől eltelt, gyilkos szándékoktól elvakított hóhéruk. A szegény ember sorsa öket nem érdekeli. Panaszos hangjai elől elzárkóznak s míg milliók nélkülöznek, addig a kiváltságos tizezrek pezsgős dorbézolásokban, unatkozva keresik kedvtelésüket.

És e sulyos állapotot látva, tudva, pusztán azért, hogy a kormány gyeplőjét a maguk kezében szorongathassák, helyzetünket még inkább nehezítik. A mi vérünket, a mi anyagi erőnket vásárra viszik és el akarják adni cserébe a maguk részére nyert hatalomért.

Önös érdekü, bünös és egy cseppet sem nemzeti munka a mai kormány politikája, sőt a leghazafiatlanabb ténykedés.

Nincs szív, nincs lélek, nincs emberséges érzés törekvésükben.

Akár merre tekintünk, erőszakot, kényszert, hatalmi gögöt, a közszabadságok letiprását látjuk.

Sirni szeretne a becsületes magyar érzésü ember, hogy hova jutott, minő sorsba került nemzetünk.

Nincs társadalmi élet, egymás megbecsülése; nincs jóra való törekvés, csak visszavonás, egymás tulszárnyalása iránti vágy.

A milyen a pásztor, olyan a nyáj. A milyen a kormány, olyan az ország élete. Fejétől büzik a hal. A kormány bünös munkájának hatása tehát az utolsó faluhelyen is érezhető.

Sem az ország élén álló kormánytól, sem a vármegyék nyakára küldött főispánjaiktól üdvösebb munkát nem látunk. A mit eddig tettek és tenni akarnak, azok mind csak az ország legigázására, a meglevő hasznos és helyes dolgok lerombolására irányulnak.

Minél szűkebbre szorították törvényes jogainkat. Belegázoltak a magyar nemzet legszentebb jogaiba. Lábbal taposták a sajtó szabadságát. Üldözik, halálra keresik az igazságot hirdető függetlenségi sajtó embereit. Elzárkóznak a jogos kritika elől. Becsukóztak a közigazgatási ülések idejére és kizárták onnan a függetlenségi sajtó törvényben biztosított ellenőrzési jogát.

A kormány és vakon követő csatlósai külön államot alkottak az államban. Uralkodnak felettünk és ök akarják megszabni, hogy a nemzet életének ideje meddig tarthat. Embertelenségükben annyira mentek, hogy egyes függetlenségi érzelnü polgárok megélhetési forrását is hivatali erőszakkal elfojtották.

Olyan zsvány politikára még a bakonybeli betyárok sem vetemedtek volna, hogy népes családdal bíró embereket a megélhetésükben akadályozzának és valóságos tatárjárást rendezének üldözésükre csak azért, mert a háza, a nemzet életét az ö pusztító szándékaiktól védelmezni merészkednek. De a mai kormány csatlósáival ilyenekre is képes. Ez pedig már több a soknál.

Székelyudvarhely, a székely anyaváros polgársága tehát örömmel készül az e hó 8-án tartandó népgyűlésre. Hazafias lelkesedéssel vesz részt azon minden jó hazafi, mert ennél nem csupán pártkérdésről van szó, hanem arról, hogy a mérhetlen katonai terhek ellen tiltakozzunk és jelentsük ki, hogy az a néhány törvényhatósági bizottsági tag, kikkel a nemzeti küzdelmet folytató parlamenti ellenzék hazafias harcát „egyhangulag”, előre kieszelt fuffanggal a főispán elítéltette, nem jelenti Udvarhelyvármegye és nem jelenti különösen Székelyudvarhely város polgárságának véleményét.

Ha e nyilatkozatunk elmaradna, önként vállalnánk a feltétlenül agyonnyomással fenyegető katonai terheket, mely különben is olyan természetü kiadás lenne a mi részünkről, melyből egy fillérnyi előnyünk sem származik.

Épen ezért tehát vegyen részt minden egyes polgár az október 8-iki népgyűlésen, mert a katonai terhek pártkülönbség nélkül, mindenkit elnyomással fenyegetnek. A terheket mindnyájunknak a nyakára rakják és a nyomorúságot együttesen érezzük.

A politikai helyzetről.

— Saját tudósítónktól. —

A képviselőház ülései.

Az országgyűlés pártjai farkas-szemmet néznek. Mig a hazafias elszántsággal küzdő ellenzéki pártok szembunyoritás nélkül állják a mungók dühös tekinteteit, addig Khuen gróf hepciáskodik és nem akar sem ő, sem minisztertársai nem akarnak a felhalmozódott interpellációkra válaszolni. Ráth Endre szóvá tette ezt a makacskodást és indítványozta, hogy a házszabályok rendelkezése szerint, 30 napon belül válaszoljanak a lusta miniszterek. Erre Hédervary világosan kijelentette, hogy ő füttyül a házszabályokra, melyek oly nagy szabadságot biztosítanak az interpellálásra. Mikor egy miniszterelnök így viselkedik, önkéntelenül az év utolsó napjait élő rossz cseled viselkedését jutalja eszünkbe. Hányi-vetiskedik. Minden megfordítva csinál és valósággal gyűlöletessé teszi minden pillanatát. Ugy látszik, Khuen gróf is erre a pontra jutott — pártjával együtt.

Erőszakra készülnek.

Csürik-csavarják a munkapárti fejeket azok tulajdonosai. Sehogy sem tudnak beenyugodni a feltétlenül bizonyos bukás, a megsemmisülés tudatába. Ö elni akar — ordítja rekedtségig Khuen gróf. Mi elni akarunk — zugja utána a munkapárti kórus. Igen ám, — feleli az ellenzék — de a nemzetnek még nagyobb szüksége van az életre. Ti, munkapártiak, a nemzet életére vetettétek magatokat s annak élete árán akarjátok tengetni, meghosszabbítani élteteket. Lássuk, a nemzet élete-e erősebb, vagy a ti Tiszavirágotok? Jöjjetek, kérdezzük meg magát a magyar nemzetet. Akar-e meghalni, akarja-e utolsó csepp vérét is arra adozni, hogy az ilyen becsi kiküldöttek a haza népét megsemmisítsék? Ha a nemzet erre önszántából, minden erőszakos kényszer alkalmazása nélkül hajlandó, akkor éljete. Mig ellenben ez eldöntve nincs, addig nincs jogotok a nemzet vérét, utolsó falatkényerét is katonai terhek címén Bécsnek telhetetlen gyonrába szállítanotok. Addig folytatjuk a harcot a nemzet nevében és azért, hogy e törvényes jogokat megvédelmezzük, életünk árán is készek vagyunk. Khuen pedig nem türí a hazafias ellenzéki térfiak ellenállását és folyton azon mesterkedik, hogyan tudná letörni harci kedvüket. A csütörtöki ülésen az a munkapárti szándék domborodott ki, hogy a házszabály-reviziót három héten belül erőszak útján megcsinálják. Tisza Pista meg egyenesen a történelmi nevezetességü november 18-ára appellált. A mely után tudvalevőleg a régi szabadelvü-pártból hirmondó sem maradt. Csak próbálják meg, ha jól esik. A nemzet készen várja az erőszak példás megtorlását. Jöjjenek választatni!

A betü öl.

Désy Zoltán, a 48-as függetlenségi Kossuth-párt alelnöke kezdte csütörtökön a vitát. Hollo Lajos folytatta és azután Khuen gróf miniszterelnök is felszólt és az ellenzék azzal vádolta, hogy a házszabályok betüszerint való betartásával annak lényegével visszaélnek. Elismeri, hogy az ellenzék a

hárszabályok betűszerint való értelméhez nagyon is ragaszkodnik, holott: „a betű öl”. Ez igaz! Ez öli meg önöket! Kiáltották a baloldalon. Azért fél tőle! — mondja Polónyi Géza. Igy kötekedik Khuen az ellenzékkel, mint a vak a kerittel. Mi sem természetesebb, hogy úgy Dész, mint Holló, alaposan letárgyalták a grancsár okvetetlenkedéseit. A mungók pedig nagy tüntetéseket rendeztek gazdájuk mellett, hogy műlekedésükkkel látatlanná legyék a betű kinjai alatt rugdalózó haldoklásukat. Ez azonban nem sikerült nekik. Az ellenzék önértetes, becsületes küzdelmének eredménye már nem sokáig késhet. El kell takarodjanak az összevásárolt mungók, mert erkölcsi tőke nélkül sincs élet. Hiába erkölködnek. Pusztulniok kell mert az ellenzék nem azt akarja, hogy a mungók éljenek, hanem a nemzet éjen. Tehát a betű a grancsár fickókat fogja megölni.

17 korona a tanítóknak.

Félmillióba kerül egyetlen hadihajó egy-egy ágyuja és ilyen ágyu minden hadihajón harminc darab van. Félmilliót ellövöldöznek, a nagy manőverek minden egyes napján és félmilliókat minden minisztériumban kidobnak akármelyik hónapban, akárhány sikertelen üzletre. És nem szégyenlik a magyartanítóság fizetésére félmillióval előállni. Hiszen ebből a koldus alamizsnából egy-egy tanítóra mindössze 17 K, írva is tizenhét korona jut. Ezzel akarják kitörölni a nemzet legfontosabb tényezőinek, a kultura apostolainak könyező szemeit. Ezentul a magyar tanítók nem öt krajcárból élnek egy évben, hanem öt krajcárból és tizenhét koronából. És még a kormány heuceg, nagy füstöt reszt és görögützet gyujtogat országszerte, méltóvaldesve kiabál, hogy mily nagylelkűséggel oldja meg a tanítók nyomorúságának kérdését. Ezt teszi a helyett, hogy inkább szegyen keznek és pirulna szűkkeblősége, garasos fukarsága miatt. Hjab, ágyukra van, mert hánincs pénz, a kősziklát is megfejik. De a nemzeti érdekek legbensőbb, legmagasztosabb szolgálatában álló tanítóknak megbecsülhetetlen, hü és becsületes szolgálataikért, csak alamizsnát dobnak. Ilyen a grancsárok közös ügyes politikája. Másnak van, de nekünk nem jut semmi jóra, üdvörsre és hasznosra.

Frutti di mare.

Tengeri levél a népboldogításról.

Lázár Gyula beszél.

Igen érdekes levél érkezett Polából, a haditengerészeti kikötőből, a „Székely-Udvarhely” szerkesztőségéhez.

Lázár Gyula, az „Első Székely Házipari Országos Szövetkezet” néven hirhetté vált „népboldogító” maszlag egyik igen agilis szervezője volt: „ipari szaktanító” címmel, amellyel a furfangos szabóból „ágyra járó” vezérigazgatóságig emelkedett Kathonay Béla ruházta fel annak idején az eredetileg kereskedősegédet.

Ez a Lázár Gyula volt, aki mult évben a „Nemzeti Iskola” tanügyi lap hasábjain leleplezte Kathonay hazafias mázzal alaposan bekenet törekvéseinek rugóját. E szerint — „Kathonay célja nem más, minthogy a három koronás heiratási díjakat zsebre vágja s esze-ágában sincs nagy hangu ígéreteinek a beváltása”. Szóval a furfangos szabó döngicséléseit „szélhámoskodásnak” minősítette.

A leleplező cikkely után az érintett ügyvezető-igazgató uraság nyilatkozott, hogy Lázár Gyulát besajtpöröli. De csodák-csodája, erről Lázár mai napig sem vett tudomást. Tehát — úgy látszik — az eredeti szerzőt nem volt bátorsága bepörölni, nehogy még egyebek is napfényre kerüljenek.

No, de adjuk át a szót Lázár Gyulának, aki ezeket írja:

Tekintetes szerkesztő ur!

Nem vagyok kárörvendő, de azért az öröm bizonyos nemével olvastam a „Székely-Udvarhely” című lap szeptember 17-iki számában megjelent bünvadi feljelentést, mely Kathonay Béla ügyvezető-igazgató ellen szól.

Amint olvasom, gondolataim önkéntelenül visszaröppennek a legutóbbi 2—3 évre, mikor én is testtel-lelélekkel a sok széppel, szemnek, száznak tetszetős dolgokkal kecsgetető Szövetkezet körül működtem, mint szervező. Jóhiszeműleg azon igyekeztem, hogy e mindenki által jónak látott szövetkezet részére tagokat és pártolókat gyűjtsek.

Sajnos, akkor még csak nem is sejtetem, hogy egy rossz úton gördülő kerek küllője vagyok.

Az idő mult. Igazgató uram (Kathonay) pedig mindég bátrabban folytatta világholdogító munkáját, annyira, hogy a fene nagy méltóságba esepent ex-szabómester uraság képzelt rózsás kertjében, orrfacsaró büzt véltem érezni.

Ekkor rögtön felvilágosítást kértem tőle mely alázattal, de érthető erélyességgel. Egyben, mint szövetkezeti tag, a kezére bízott, jobban mondva a kezéhez kaparintott közvagyon rovancsolását is hangsúlyoztam előtte.

Kathonay teljhatalmu ügyvezető-igazgató uraság pedig erre így felelt — szánakozó mosolygással:

— Nagyobb arak is akarták már magukat az én dolgomba beleártani, mint maga, fiatal barátom — és nem sikerült. Mit akar hát maga?

Ezután a lehető legkomolyabb ábrázattal kijelentette, hogy ha nem tetszik, jobbra is ut, balra is ut. Tescék elmenni.

Azután pedig, hogy könnyebben megmenekülhessem tőlem, ismét elővette azt az édeskes mosolygását, mely olv sokunkat — köztük grófokat, bárókat, fő- és alispánokat, tanfelügyelőket, tudós férfiakat s annal inkább a jámbor tudatlanokat — megtévesztett, hívőve tet. Köszönetet mondtott nekem addigi fáradozásaimért és további kegyeiről biztosítván, azzal érvelt, hogy pár hónap múlva ügyis berukkolok katonának.

Ellavoztam, de egyszersmind az addigi hipnotikus alomból is szerezésen felébredtem. Egész új nézőpontról kezdettem vizsgálni a történeteket s ez a szemlélődésem Kathonay gyalazatos művének egész terjedelmet elem tará.

Ekkor elkeseredésemben, hogy ilyen embernek voltam az eszköze s hogy a közönséget megóvjam veszedelmes játékaival, küldtem be 1910. szeptember közepe táján cikemet a „Nemzeti Iskola”-nak, melyben azonban — helyszűke miatt — csak október elején jelent meg.

En már akkor — legnagyobb sajnálatomra — nem lehettem ott és nem állhatam szembe nagy nevű urammal, hogy igazságaimat a törvény előtt is szemébe mondhasam.

Szigoru köteleességem ide szólított s most, mintegy 1800 km. ről kell várnom a dolog vége. Gondolom, ha bíróság elé kerülünk, sok oly dolgot tudtam volna említeni, mely érdemlős (!) emberünknek nem nagy hasznára vált volna.

Polá, 1911. szept. 22. Lázár Gyula

volt „szöv. szaktanító”.

Régi levelekből.

XII.

Az intézkedés megtörtént és pedig kedvezőleg, mit az országos bizottság előtt a következőkben mutatott be Teleki László:

„Ő császári és királyi felségének Auszria főhercegének, legkegyelmesebb urunknak nevében gróf Teleki László urnak.

Ő császári és királyi felsége elé terjesztettek és ott bővebben megmagyaráztattak úgy a saját, mint az egész Teleki-család nevében előadott panaszok, hogy a Dunod Antidius pap által az attyuk bátorítására tett ígéretekből sem maga a gróf ur, sem a családja nem kapott semmit, sőt inkább közhivatal, fizetés és más jövedelem nélkül megvetésnek vannak kitéve. Ezekre nézve ő felsége legkegyelmesebb akaratát nyilvánította hogy legjobban emlékében van a szolgálatában

kiontott vér, s ebből kifolyólag nem talál ellenkezésére a nemes atyának érdekeit a fiakban és az egész családban jutalmazni; de ez nem az őfelsége legkegyelmesebb jóindulatának hiányában nem fogantositathatott, hanem a jelen idők kölcsönös hadi állapotainak hibái miatti történt.

Mihelyt azonban később alkalom mutatkozik, az ő vigasztalására és előnyére, fenn nevezett ő császári és királyi felsége kegyei minden esetre nyilvánulni fognak, a melyekről midőn ő felsége a kérvényező urat és az ő családját ezennel értesíteni rendelte, legkegyelmesebben biztosítja nekik minden időre császári és királyi kegyelmét.

Kiadatott ő felségének, titkos peesétjével ellátva Bécsben 1696. december első napján. Joan. Theod. de Weissenburg”.

Ezen szép szavakba foglalt császári ígéret bizony nem látszott meghozni a várt eredményt a Teleki családnak, melytől a hazafiak egyrésze elfordult, miért is Teleki László az országos bizottságtól követelte a Dunod-féle szerződés alapján a császári ígéreteknek beváltását.

Erről gunyosan emlékezik meg gróf Bethlen Miklós önéletírásában.

Hosszas lenne az erre vonatkozó iratokat itt mind közölni, azért csak bő kivonatban fogom ismertetni leginkább azon célból, hogy az érdeklődők némi fogalmat szerezhessenek maguknak a kuruc korszak idejéből főuraink gazdagságáról, s a sors forogdoságáról, s arról az önzetlen nagy hazaszeretetéről egyeseknek, mely ősi jogainknak megvédhetése érdekében kockára tételt velük vagyont és életet.

A főurak zászlói alatt a nép fia is valias és nyelvbeli külömbiség nélkül küzdöttek, jóllehet semmiféle politikai jogokkal nem bírtak.

S ma, midőn egyenlő politikai jogokkal bir bármely ajku polgár e hazában, lássa azt, hogy nem a szélhuzás, hanem az együvé tömörülésben keresheti az erőt, szemben a valamennyire egyformán nehezedeő osztrák törekvések ellenében. Hogy a hazának érdeke mindnyájunknak közös érdeke. Egymást támogatva tarthatták fön öseink eddig e hazát, ezután is csak így lehet fönntartani egyenlő közös szabadságunkat már t. i. ami kevéssel még bírnak.

És lássák azt, hogy a közérdek a fő, s a ki önérdékeit elébe teszi ennek, többé kevesbbé megkeserüli azt, mert ha önérdékeit kielégítve látja is, az csak horogra tett csalétek, melyen ott ragad, s a halász zsákmánya leend.

Gagyfi Samu.

HIREK.

— Dr Bayler Kálmán ítélőtáblai bíró, a székelyudvarhelyi törvényszek volt érdemes elnöke, jobban van. Mint örömmel értesülünk — már kint is jár és állapota nem veszélyes. November vége körül foglalja el állását a marosvásárhelyi ítélőtáblánál. Marosvásárhelyt már lakást is bérelt.

— Kinevezés. A pénzügyi miniszter Germarz Miklós végzett joghallgató, kassai lakost a székelyudvarhelyi pénzügyigazgatóságához ideiglenes minőségű segélydíjas pénzügyi fogalmazó-gyakornoknak nevezte ki.

— Dr Daniel Gábor volt képviselőházi alelnök, v. b. t. l., az oláhfalvi kerület munkapárti képviselője csütörtökön Marosvásárhelyt volt és Haller János gróf főispán társaságában megnézte a városházát is Vajjon miben török a fejüket a mungók? Csak nem akarnak olyan városházát építtetni Székelyudvarhelyt, mint a milyen Marosvásárhelyt van. No, ettől még jó ideig nyugodtan alhatunk. Ugy-e polgármester ur?...

— Október hatodika. Az aradi vértanúk emlékének évfordulóját a szokásos kegyelettel ünnepeli meg a székelyudvarhelyi református kollégium ifj. önképző köre. Az évforduló napján október 6-án d. e. 11 órakor hazafias ünnepély lesz az intézet nagytermében. Az ünnepi beszédet Dr. Kósa János tanár mondja, az ifjuság pedig szavalatokkal, ének- és zeneszámokkal szerepel. Az ünnepély iránt érdeklődőket ezuttal is tisztelettel meghívja az ifjuság.

— Áthelyezés. A marosvásárhelyi főügyész Jakab Imre marosvásárhelyi törvényszéki fogházörmezt a székelyudvarhelyi törvényszéki fogházhoz hasonló minőségben áthelyezte.

— Honvéd önkéntesek. Kolozsvárról értesítik lapunkat, hogy az öt napig tartott honvéd önkéntesi vizsgát Bodrogi D., Kis E. okl. jegyzők, Sándor Endre és abásfalvi Szabó József zetelaki segédjegyző, kik egyuttal hadapródok is lettek, sikerrel állották ki. Barthely vezérőrnagy, bizottsági elnök elsőként ratulált a jó kívánságához mi színtén csatlakozunk.

— Busan, busan szól a harang. Ismét egy fiatal élet semmisült meg. Telve reménységgel. Hulló falevével, őszi hideg széllel elhervadt. Alsólendvai Lendvai Ilus életének 19-ik évében elhunyt. Hosszas szenvedés jutott osztályrészéül, míg végre diadalmaskodott rajta a kérlelhetetlen halál. Vallásos lelkének utolsó eledelével indult a nagy utra, melyről nincs visszatérés. Csupán a felámadás reménysugara világít. Szeptember 27-én este 10 órakor hunyta le szempilláit övéinek mérhetetlen fájdalmára. Temetése pedig pénteken d. u. 3 órakor a róm. kath. egyház szertartása szerint, általános mély részvét mellett történt meg Székelyudvarhelyt. Az engesztelő szent mise áldozatot pedig tegnap mutattak be az égnek Urának. Alig volt három napi időköz, a legutóbbi temetés óta. Ismét felszakadt a sajtó seb. Vigasztalan az édes anya, ki a közel múltban öltötte fel az özvegyi fátolt; elveszítvén Lendvai Sándor, Nagykovácsfalva főjegyzőjében férjét. Ma egy hete ez annyira szeretett kis unokája: Szemlér Magduska temetése volt. Bizony, megrendítő csapások egyenkint is. Annál súlyosabbak összeségükben. Az elhunyt testvérei: Alsólendvai Lendvai Imre városi mérnök, Lendvai Máriskó ferj. Szemlér Ferencné főgimn. tanárné, Lendvai Gabriella férj. Tökés Ernőné, Lendvai Sándor. A mélyen sujtott család bánatában, széleskörű a részvét.

— Közel két és félmillió költségetése van Marosvásárhelynek. Az összes kiadások 2 millió 366 ezer 113 koronában, a bevételek pedig 2 millió 117 ezer 211 koronában vannak előirányozva. Az így mutatkozó hiány pedig 248 ezer 902 korona, melyet az állami egyenes adó után kivetendő 68 százalékos pótdából fedeznek. Nálunk a városi pótdó nem kevesebb és semmink sincs. Marosvásárhely pedig újra született. Hol, miben rejlik ennek a titka? A polgármester lekötelné a város közönségét, ha erről felvilágosítást tudna adni.

— Az erdőőri cseléd. Felmerült esetből kifolyólag elvi jelentőségű határozatban mondotta ki a hatásköri bíróság, hogy az erdőőr vagy erdőszolga — tekintet nélkül arra, hogy az erdőőri szakvizsgát letette — mezőgazdasági cselédnek tekintendő és bérkövetelésének elbírálása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

— Köszönet nyilvánítás. Mindazoknak, akik feledhetetlen kis leánykánk ravatalát a szeretet virágaival elhalmozták s nagy fájdalomukat jóleső részvétükkel enyhítették, ezuton mond halás köszönetet Székelyudvarhely, 1911. szept. 30. Szemlér Ferenc és felesége Lendvai Máriskó.

— Kitűnő forgalmu fűszer és csemege üzlet Marosvásárhelyt a fő-téren kedvező feltételek mellett más vállalat miatt azonnal eladó. Cím e lap kiadóhivatalában.

E NAP

Vasárnap, október

Rózsafűzér

az új évnegyed kezdete. Ha előfizetése lejárt, siessen azt megújítani, hogy a »SZÉKELY-UDVARHELY« továbbra is b. címére pontosan küldessék

kat. Támogassuk az igazi 1848-as függetlenségi sajtót, mert azzal önmagunk függetlenségét, szabadságát segítjük elő. Hazafias tisztelettel kérjük tehát az előfizetések megújítását. Előfizetési ár negyedévre 2 K 50 f.

— A marosvásárhelyi népgyűlést később fogják megtartani; noha Varga főkapitány betiltó határozatát a város tanácsa megsemmisítette. A tanács határozatában kiemeli, hogy a népgyűlést összehívókban garanciáját látja annak, hogy a népgyűlés nem a felelőtlen tömeg tüntetése vagy rendezvényt lesz.

— A „havasok királyának“ gyászjelentése. Tudvalevő dolog, hogy Janku Ábrahám a szabadságharc leverése után Beesbe sietett, hogy a kamarillát a román népnek tett ígéretére emlekeztesse. Az osztrákok azonban csufult bántak el vele. Kerekén kijelentették előtte, hogy ha a császárvárost huszonnégy óra alatt el nem hagyja, kényszerítve lesz hazatérni a szülőfalujába. Janku csalódottan Gyulafehérvárra ment s az volt a szándéka, hogy a kamarillától származó összes irásait közrebozsajtja. Erre a fenyegetésre az osztrákok Jankut a gyulafehérvári várkazamataiba vetették, a honnan csak fél évi raboskodás után szabadult ki. A mire szabadságát visszanyerte, már csak élőhalott volt. Elméje elborult s mint csendes örült éveken át bolyongott mindazokon a vidékeken, a hol emberei egykor vad kegyetlenséggel pusztították a magyarság ezreit. Huszonnégy évi bolyongás után egy este Körösbányán pihent meg egy kerítés mellett, a lócán, a hol örökre elszunyadt. Haláláról a románság gyászjelentést adott ki, amely magyar fordításban így szól:

A Román Nemzet fájó szívvel közönségre teszi szeretett fiának elhunytát. Janku Ábrahámnak, az 1848—49. években a nemzeti függetlenségért küzdő román seregek fővezérének korai elhunytá ma hajnali 3 órakor következett el Körösbányán (zarándi kerület) életének 48. évében mellbetegség folytán. Az elhunyt tetemei 1872. évi szeptember 12-én Cebe község gör. kat. temetőjében a keleti szokás szerint fognak eltemetni. A nemzet minden szomorú fia meghívátik, hogy a temetkezési kíséretben megjelenni sziveskedjék. Emléke örökké legyen áldva, s az ő jóságos szelleme lebegjen nemzete fölött. Körösbányán, 1872. évi szeptember hónap 11-én. A temetkezést rendező bizottság.

— Spektor. Hazafias lelkesedéstől áthatott cikkelyéért fogadjon köszönetünket Szives készséggel közöljük és bármikor hálással fogadjuk.

Törvénykezés.

A székelyudvarhelyi kir. törvényszék esküdt bíróságának október 16-án tartandó tárgyalására a következő esküdtek vannak kisorsolva: Gyarmathy Lajos birtokos Ujszékely, Petrányi Miklós tanár, Pék József építész, Soó Gárpár ig.-tanár, Fernengel Gyula kereskedő, Fischer Ferenc kefékötő Székely-

Székely Testvérek!

Nagy küzdelem előtt áll a magyar nemzet. — Szüksége van minden fiára, de sokszorosan szükséges a szabad, független, bátor szavu újság. Mert ha minden szabadságunktól megfosztanak is, a sajtó által visszaszerezhetjük elkobzott jogainkat.

udvarhely, Deák József birtokos Alsóboldogfalva, Balló Zsigmond ékszerész, Darvai Albert kereskedő Székelyudvarhely, Kányádi Miklós földmives Nagyalambfalva, Becsek Aladár nyomdász Székelyudvarhely, Soó Antal földmives Székelybetlenfalva, Izsák Lajos csizmadia, Jakab Gyula kereskedő, Gönczy Lajos ig.-tanár, Gáspár Balázs ny. tanár Székelyudvarhely, Gagy Lajos birtokos Etéd. Lukács István földmives Méréfalva, Bálint György timár, Galter János építész, Jánosi Péter ny. tanár, Kálnoki István mésszáros, Balázs Károly esztergályos, Ádám Dénes ny. körjegyző, Embery Árpád tanár Székelyudvarhely, Gyárfás Endre földbirtokos Székelykeresztur, ifj. Dragoman Domokos kereskedő, Füle István szücs, Nagy János cipész Székelyudvarhely, Maksai Lázár vendéglős Székelykeresztur, rendes esküdtek. Szorger Ferenc óras, Szentpéteri Gergely kereskedő, Tamás Gáspár szabó, Hartmayer Rudolf vállalkozó, ifj. Szemerjai Károly könyvkötő, Benkő József eszmadia, Graebel László cukrász, Dr. Szöllösi Ödön ügyvéd, ifj. Barabás Áron földész, Kassay Árpád vendéglős Székelyudvarhely, helyettes esküdtek.

Közgazdaság.

Több buza kell természeteni.

Aligha van ma nagyobb óhaja a magyar gazdának mint az, hogy buza termését fokozza, mert a mai magas gabona árak rendkívül jövedelmezővé teszik a buza termelését. Nagyobb területek bevetésével azonban aligha fokozhatja a gazda buzatermését, mert üres területek nincsenek, tehát nagyobb termésátlagot kell elérnie. Ezen nagyobb termésátlagot pedig első sorban is a talaj jobb megművelése által lehet elérni s itt igazán szegre kell akasztani azt a régi elméletet, hogy a szántásnak göröngyösnek kell lennie, mert a göröngy megvédi a vetést a szél és hideg ellen. Mennél göröngyösebb a talaj, annál rosszabbul táplálkozik benne a növényzet, mert gyökere annál kevesebb talajt, s annál több hézagot érint, tehát annál könnyebben kifagy, mert az üregekben levő zárt levegő könnyen átviszi a külső fagyasztó hideget és így kárára van a növényzetnek. Szántani, boronálni addig kell buza alá a talajt, míg az teljesen elaprózódik, míg tehát belső szerkezete hézagmentes lesz.

A másik kelléke buzatermesünk fokozásának a helyes és okszerű trágyázás, e tekintetben is nagyon sok hibát követnek el a magyar gazdák. Bőtermést csak akkor várhatunk, ha elegendő kész tápláló anyag áll a növényzet rendelkezésére, ha a talaj nem szenved hiányt könnyen oldódó tápláló anyagokban. Ezt pedig a buzánál annyival is nehezebben lehet elérni, mert buza alá álló trágyát tudvalevőleg nem szabad alkalmazni, mert a frissen trágyázott földben a buza könnyen megdől, de még könnyen meg is gyomosodik.

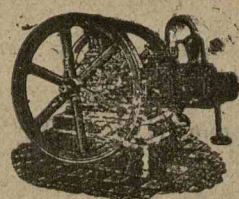
A buzára nézve rendszerint legjobb, ha az előveteménye alá adjuk az álló trágyát. Közvetlenül a buza elvetése előtt foszfortrágyát, könnyen oldható szuperfoszfátot adjunk, mert ez tartalmazza azon tápláló anyagot: a foszfort, a melyre a buzának legnagyobb szüksége van. Ezer és ezer tapasztalat bizonyítja, hogy egy métermázsza szuperfoszfát, a melynek ára 8—9 korona, átlagosan ugyancsak 1 métermázsza termés többletet eredményez, melynek mai ára 24—24 korona közt igadozik, vagyis alkalmazása háromszoros haszonnal jár, de nem ritka az az eset sem, hogy 4—5 métermázsza többletet eredményez, s így sokszorosa hasznot. Hosszadalmas volna elsorolni azon kísérleteket, melyeket csupán a magyar-óvári növénytermelési kísérleti állomás végzett, s melyekből boldogult Cserhádi Sándor, az állomás vezetője azon szabalyt vont le, hogy minden métermázsza szuperfoszfát legalább ugyanannyi termés többletet eredményez már az első évben, második évi utóhatása pedig ezen többletet még jelentékenyen fokozza

„CLIMAX“
nyersolajmotor

Legolesobb, legbiztosabb uzemerő. Versenyképes árak
Elsőrangú minőség. Több ezer referencia

Pénzt
takarít meg!

Bachrich és Társa

motorgyári fioktelep
Budapest V/41 Szabadságtér 17 sz.

(Tözsdepalota)

Telefonsz. 71-01. Sürögönc. CLIMAX

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornagykereskedők
Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitünő sajáttermés és vörös borok.

1848 eredeti francia angol, és amerikai toalett-modelt közöl a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

TALÁLÓS

KÉRDÉS.

Miért apróhirdetés

az apróhirdetés?

- mert néhány
- APRÓ sorban minden szükséges és célszerű dolgot lehet hirdetni és így valóban APRÓ pénzbe kerül csak ha az ember
- mindenféle állást**
- kinál vagy keres,
- mindenféle terményt**
- kinál vagy keres,
- lakást**
- kinál vagy keres,
- mindenféle butort**
- kinál vagy keres,
- mindenféle ipari cikket**
- kinál vagy keres,
- a legkülönbözőbb**
- apróbb dolgokat**
- kinálja vagy keresi,

mely csak APRÓ költséget bír el
Olvasóközönségünk ezer meg ezer esetben hálásan emlékezik meg arról, hogy az apróhirdetések fényes sikerrel segítik elő a **kinálat** és **kereslet** nagyarányu forgalmát.
Azért ne tessenek habozni s a mikor csak a legesekélyeb szükség diktálja:

apróhirdetést

kell feladni a

„Székely-Udvarhely”-ben.

**Apró a hirdetés,
apró a költség!**

Bélyegzők és pecsétnyomok mindenféle kivitelben gyári áron pontosan hibátlan szövegezés-sel kaphatók „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Betegh Pál könyv- és papirkereskedésében) Székelyudvarhelyt. Vidéki megrendeléseket az ország bármely részébe gyorsan teljesít.

Síremlékek és lépcsőkövek
Székelyudvarhelyt,
Kossuth-utca 52-ik szám alatt

Imreh Márton kőfaragómester üzletében kaphatók a legjutányosabban. Elvállal egyéb építéshez való munkát is. Erősségért és tartósságért jótállást vállal.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható. A kedvező szűreli kiállításokra való tekintetből ármérséklés.

Stoch Cogac gyógyszer

Garantált valódi borpárlat. Főzése a lesgzigorúbb ellenőrzés mellett történik.

Gamis és Stoch
Barcola.

A töltés és dugaszolás Bécsben a cs. kir. vegyészeti állomáson történik s minden egyes palack az állomás bélyegzőjével van ellátva.

Mindentűt kapható

Hamisítástól védve van

4290—911 sz.
Pályázat butorszállításra

A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara Új szekházának a közgyűlési nagytermébe, a kis üléstermébe, az elnöki és titkári szobákba és a többi hivatalos helyiségekbe szükséges új berendezési tárgyak és butorok szállítására valamint a meglévő butorok szükség szerinti átalakítására ezennel nyilvános pályázat hirdetettik.

Ajánlattevők vázlat rajzokkal és költségvetéssel kísért ajánlataikat f. évi **október hó 15-én** déli 12 óráig a kamara titkári hivatalába adhatják be hol előzetes információ is nyerhető.

Később érkező ajánlatok figyelembe nem vétetnek.
Marosvásárhely, 1911. szept. 20.
A kamara elnöksége.

Kiadó hus-csarnok.

Székelyudvarhelyt, a piac közepén, hol a Tassaly testvérek jelenleg árusítanak, kiadó. Bővebb felvilágosítás nyerhető **Kassay Dénes** szücsztársulati elnökénél. A hus-csarnok éavényben levő szabályoknak mindenben megfelel.

AZ UDVARHELYMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZV.-TÁRS.
SZÉKELYUDVARHELY, fiókok: Székelykeresztur és Oklánd
ügycörébe a **törlesztéses (amortizációs) kölcsönök** adását is felvette.
Bekebeiezett ingatlanokra **5000 - 30000 koronáig** terjedő kölcsönöket nyújt 15, 18, 23 és 32 évi, léleveníenti törlesztések mellett, **6** százalékos kamatozással.
Bővebb tájékoztást Székelyudvarhelyt a fő-, Székelykereszturt és Oklándon a fiókinézetek nyújtanak.

Védjegy: „Horgony“.

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller
pótléka
egy régiónak bizonyult háziszser, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult **köszvényélnél, oszúznál és meghülekéknél.**
Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevasárláskor óvatossak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K.—80, K1.40 és K2.— és ügyszólván minden gyógyszerertárban kapható. —
Főraktár: **Török József** gyógyszerésznel, Budapest.
D. Richter gyógyszerertára az „Arany oroslánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Névjegyek Meghívók, Eljegyzési és Esküvői valamint gyászjelentések
ugyszintén mindenféle könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek
Betegh Pál
villamos tüzemre berendezett könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca sz. 31. alatt.

Hirdetés az üzlet lelke! Hirdetés nélkül nincs forgalom! **HIRDESEN** tehát a Székely-Udvarhelyben
Eladó ház. Székelyudvarhelyt Bátorhi utca 2. sz. alatt 5 szobás ház szabad kézből eladó Bővebb felvilágosítás nyerhető ugyanott.

BÉLYEGZŐK megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpontosabban gyári áron szállíttatnak **Betegh Pál** könyvnyomtató- és könyvkötő-intézetéből Székelyudvarhelyt, Kossuth utca 31. sz.

„Nemes gyümölcsia”
cseméte, boggyógyamölcsüek, vadoncsok, Kerti sovények, sima és nyökeres szőlővesszők
stb. kaphatók.
Tessék ismerkedni a nevezelettel.

ÉLETKÖNYVE

állandó házi orvos. Ingyenes gyógymód: tifusz, kolera, toroklob, rüh, vérhas, mindenféle nimló és vörheny, orbánc, bujakór, számarhurut, agy-, tüdő-, szív-, gyomor-, méh- és belgyulladás, vese-máj-, lep-, hólyag bajok, skrófala köszvény, csuz, nyavalyatörés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkórság, szárazbetegség (tuberkulózis), torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkatarus, örülés stb. ellen.
Irta: **DERZSI JÓZSEF.** Az E. M. K. E. — tekintelyes orvosok ajánlata — népkönyvtárai részére
100 példányt elfogadott. Ára .. 3 korona. Kapható: ..

Betegh Pál kiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.